

Tadeusz Filipiak

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Handel zagraniczny warzywami i ich przetworami w Polsce i w UE w latach 2002–2008¹

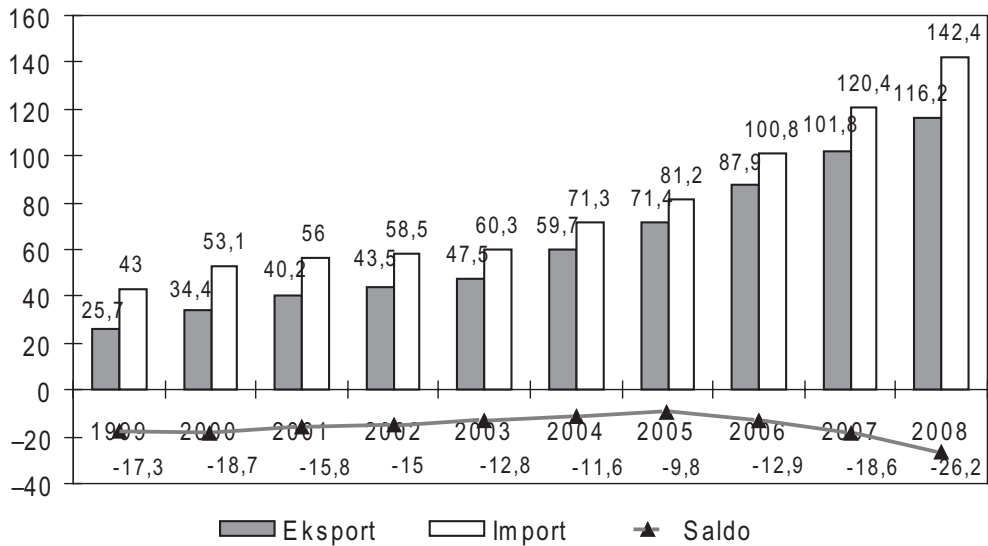
Wstęp

Handel zagraniczny odgrywa istotną rolę w rozwoju gospodarki nie tylko Polski, ale również świata. Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne polskiego handlu zagranicznego uległy pod koniec 2008 r. znacznemu pogorszeniu wywołanemu światowym kryzysem gospodarczym. Globalny eksport wszystkich produktów i towarów w bieżących cenach dolarowych wyniósł w 2008 r. 15,8 bln USD i wyraźnie spowolnił tempo wzrostu do 2%, w porównaniu z 2007 r., kiedy wynosił ponad 6%. W latach 2000–2008 tempo wzrostu obrotów towarowych na świecie w eksporcie wyniosło około 12% [Raport 2009].

W latach 1999–2008 występowało ujemne saldo obrotów polskiego handlu zagranicznego wszystkimi produktami (rys. 1). Ujemne saldo zmniejszyło się z –18,7 mld euro w 2000 r. do –9,8 mld euro w 2005 r. (zmniejszenie o ok. 52,4%). Od 2005 r. następuje ponowny wzrost ujemnego salda obrotów polskiego handlu zagranicznego, które w 2008 r. osiągnęło poziom –26,2 mld euro (od 2005 r. wzrost ponad 2,6-krotny). Ujemne saldo wynikało głównie z ujemnego salda obrotów z Chinami oraz Rosją (ponad 70% ujemnego deficytu) [Raport 2009].

O ile polski handel zagraniczny wszystkimi towarami był ujemny, to w przypadku handlu zagranicznego artykułami rolno-spożywczymi od 2003 r. występowało dodatnie saldo. W latach 2002–2008 eksport artykułów rolno-spożywczych zwiększył się z 3,3 mld euro do ponad 11,3 mld (wzrost o 242%). W tym samym okresie import zwiększył się 3,6 mld euro do 9,8 mld euro (wzrost o 172%). Saldo handlu zagranicznego artykułami rolno-spożywczymi w latach 2002–2007 z –0,3 mld euro zwiększyło się do 2,0 mld. W 2008 r. saldo zmniejszyło się do 1,5 mld euro, co i wynikało głównie z ponad 21-procentowego wzrostu importu produktów rolno-spożywczych (rys. 2).

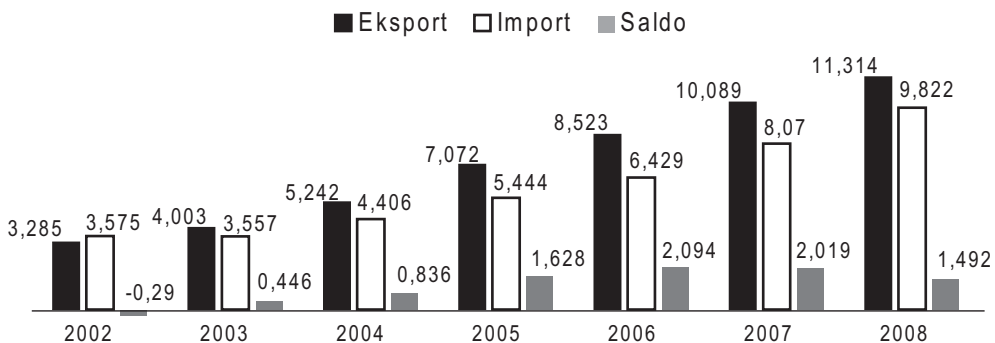
¹ Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2008–2011 jako projekt badawczy nr N N310 148635.

Rysunek 1

Obroty polskiego handlu zagranicznego w mld euro w latach 1999–2008

Źródło: Dane GUS. Raport 2009.

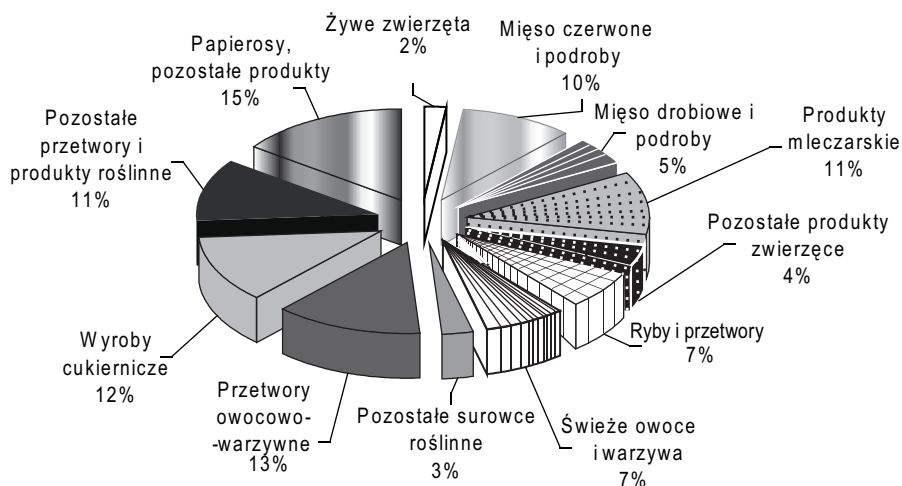

Rysunek 2

Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi w Polsce w mld euro

Źródło: Dane GUS. Raport 2009.

Udział eksportu artykułami rolno-spożywczymi w eksporcie zagranicznym Polski ogółem w latach 2002–2008 wynosił około 8–10%. W polskim eksporcie rolno-spożywczym dominowały produkty przetworzone, zarówno pochodzenia roślinnego, jak i zwierzęcego (łącznie ok. 2/3 wartości wywozu). W dziale produkcji roślinnej najważniejsze znaczenie w eksporcie odgrywały wyroby cukiernicze, przetwory z owoców oraz przetwory z warzyw. W dziale produkcji

Rysunek 3

Struktura towarowa polskiego eksportu rolno-spożywczego w 2008 r.

Źródło: FAPA/FAMMU, Polski handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi w 2008 roku.

zwierzęcej w eksporcie największe znaczenie miały mięso drobiowe (produkt o największej wartości eksportu w 2008 r. – 614,7 mln euro), sery i twarogi, mięso wołowe oraz mięso wieprzowe.

W strukturze eksportu artykułów rolno-spożywczych w 2008 r. dominowały owoce i warzywa. Udział świeżych i przetworzonych owoców i warzyw wynosił około 20% (rys. 3). Eksport warzyw świeżych oraz przetworzonych w 2008 roku wyniósł ponad 947 mln euro, co stanowiło około 8,4% eksportu rolno-spożywczego ogółem. Wartość eksportu owoców i ich przetworów wyniosła 1,27 mld euro, co stanowiło około 11,3% eksportu rolno-spożywczego ogółem [Raport FAPA/FAMMU 2008]².

Metodologia i źródła danych

W opracowaniu omówiono rolę handlu rolno-spożywczego w Polsce na tle handlu wszystkimi towarami. Przedstawiono również analizę handlu zagranicznego produktami warzywnymi, tj. warzywami świeżymi oraz ich przetworami dla Polski oraz UE-27. Zakres czasowy badań obejmował lata 2002–2008. W opracowaniu wykorzystano wskaźniki dynamiki wzrostu, analizy porównaw-

² W opracowaniach FAMMU/FAPA do warzyw zaliczono również grzyby, a także ziemniaki oraz ich przetwory, w dalszej części opracowania analiza nie będzie obejmowała ww. gatunków roślin.

cze i wskaźniki udziałów procentowych. Analiza dotyczyła eksportu i importu produktów warzywniczych i ich przetworów między Polską a innymi krajami, w tym UE, w ujęciu ilościowym oraz wartościowym. W pracy wykorzystano dane GUS, dane IERiGŻ-PIB, dane FAMMU/FAPA oraz dane CIHZ.

Handel zagraniczny warzywami i ich przetworami w UE

Unia Europejska jest importerem netto warzyw świeżych i eksporterem netto przetworów warzywnych. W pierwszych latach obecnej dekady ujemne saldo obrotów warzywami świeżymi wahało się od około –1,8 do –2,4 mln t (tab. 1). Po rozszerzeniu Wspólnoty, z powodu wzrostu dostaw z nowych krajów członkowskich, saldo obniżyło się do około –500 tys. t. W latach 2007 i 2008 ujemne saldo obrotów warzywami świeżymi ponownie zwiększyło się i wyniosło odpowiednio –1,9 oraz –0,8 mln t. Rozszerzona Wspólnota jest importerem netto: pomidorów, cebuli, papryki, cukinii, warzyw strączkowych, a także kukurydzy cukrowej. Największymi eksporterami warzyw świeżych we Wspólnocie w 2008 r. były Holandia (ponad 3,5 mln t), Hiszpania (ponad 3,3 mln t) oraz Francja (ok. 1 mln t). Najwięksi w UE importerzy warzyw świeżych to: Niemcy (ponad 3,1 mln t), Wielka Brytania (ponad 1,7 mln t) oraz Holandia (ok. 1 mln t).

W handlu zagranicznym przetworami warzywnymi w UE-27 w analizowanym okresie występowało dodatnie saldo obrotów zewnętrznych i wynosiło około 500 tys. t (tab. 2). Największe saldo było w 2006 r. (678 tys. t), natomiast najmniejsze w 2004 r. (272 tys. t). W grupie przetworów ujemne saldo było

Tabela 1

Obroty handlu zagranicznego świeżymi warzywami w UE-27 w latach 2002–2008 (tys. t)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Eksport	10 349	11 133	11 205	11 067	11 422	11 935	12 651
– wewnętrzny	9 354	9 971	10 076	9 735	10 165	10 700	11 015
– w tym: do Polski	154	162	134	146	215	263	335
– zewnętrzny	995	1 162	1 129	1 332	1 257	1 235	1 636
Import	12 108	12 890	13 888	11 911	12 567	14 415	13 677
– wewnętrzny	9 347	9 949	10 340	10 126	10 774	11 207	11 213
– w tym: z Polski	200	301	312	377	430	435	487
– zewnętrzny	2 761	2 941	3 548	1 785	1 793	3 208	2 464
Saldo obrotów zewnętrzne	–1 766	–1 779	–419	–453	–536	–1 973	–828
Saldo handlu Polski z UE	46	139	178	231	215	172	152

Źródło: Rynek owoców i warzyw nr 35/2009 na podstawie danych Eurostat-u.

Tabela 2

Obroty handlu zagranicznego przetworami warzywnymi w UE-27 w latach 2002–2008 (tys. t)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Eksport	9 805	10 131	10 148	10 523	10 805	11 123	11 488
– wewnętrzny	7 986	8 308	8 276	8 527	8 677	8 934	9 361
– w tym: do Polski	57	67	67	97	130	178	177
– zewnętrzny	1 819	1 823	1 827	1 996	2 129	2 189	2 127
Import	9 222	9 888	9 306	9 425	9 576	10 161	10 454
– wewnętrzny	7 979	8 544	7 751	7 929	8 125	8 481	8 759
– w tym: z Polski	290	344	335	333	358	374	392
– zewnętrzny	1 243	1 344	1 555	1 496	1 451	1 680	1 695
Saldo obrotów zewnętrzne	576	479	272	500	678	509	432
Saldo handlu Polski z UE	233	277	268	224	228	196	215

Źródło: Rynek owoców i warzyw nr 35/2009 na podstawie danych Eurostat-u.

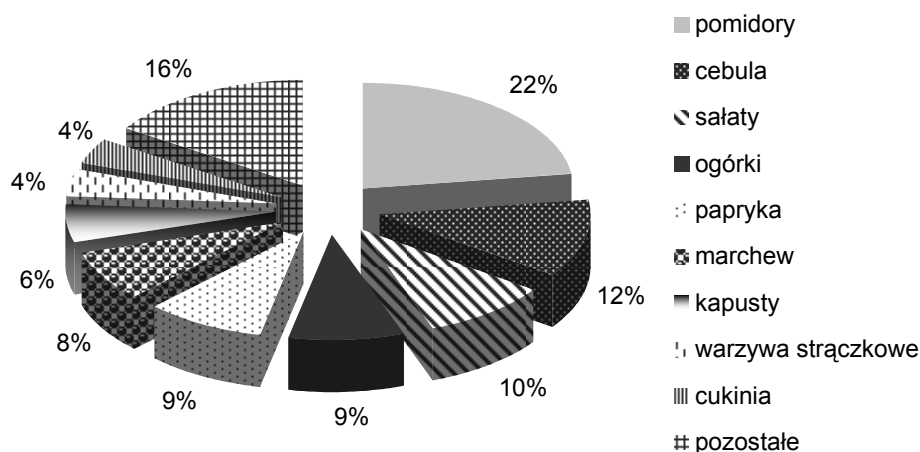
w unijnych obrotach handlu zagranicznego warzywami mrożonymi, puszkowanymi pomidorami, warzywami suszonymi i marynatami. Wysoko dodatnie było saldo handlu konserwami warzywnymi oraz koncentratem pomidorowym. Dodatnie saldo handlu występowało również w przypadku większości warzyw strefy umiarkowanej oraz ich przetworów tych warzyw (cebula, marchew, kapusta itp.).

W przywozie do UE dominowały pomidory, papryka, sałaty, ogórki, cebula i marchew. W ostatnim dziesięcioleciu średnio stanowiły one około 70% globalnego przywozu warzyw do Wspólnoty (rys. 4). Mniejsze jest znaczenie w imporcie kalafiorów (2%), selerów i brokułów (2%).

W UE-27 w latach 1999–2008 zwiększał się import niemal wszystkich warzyw świeżych, a największe było tempo wzrostu przywozu ogórków, papryki i cukinii. Największy udział obrotów wewnętrznych był w unijnym imporcie kapusty, marchwi, kalafiorów, ogórków (ponad 95%).

W obecnej dekadzie tendencję wzrostową wykazuje zewnętrzny eksport większości warzyw. Nie zwiększał się jedynie eksport poza obszar UE kalafiorów. Większy wzrost eksportu zewnętrznego niż importu zewnętrznego decydował o zwiększaniu dodatniego salda w obrotach kapustą, cebulą, kalafiorami i selerami. Nie wzrastała przewaga eksportu nad importem w obrotach marchwią i ogórkami, a pogłębiało się ujemne saldo handlu pomidorami, cukinią i papryką.

Saldo handlu Polski z partnerami ze Wspólnoty było dodatnie zarówno w obrotach warzywami świeżymi, jak i ich przetworami. Zwiększał się polski eksport do UE niemal wszystkich warzyw, choć udział dostaw z Polski w unijnym imporcie większości warzyw, poza kapustą i cebulą, był minimalny.

Rysunek 4

Struktura importu warzyw świeżych do UE-27 (średnia z lat 2004–2006)

Źródło: [Nosecka i inni 2008] na podstawie danych Eurostat-u.

Spśród krajów UE-27 największymi konkurentami Polski w dostawach na unijny rynek są Hiszpania i Holandia. Eksport warzyw świeżych z tych krajów (głównie cebuli, pomidorów, kalafiorów) wykazywał systematyczną tendencję wzrostową. Eksport z pozostałych krajów (liczących się eksporterów: Francji, Włoch i Belgii) nie wykazywał tendencji wzrostowych. Wzrastały jedynie dostawy pomidorów z Francji i Belgii, cebuli z Francji, kapusty z Niemiec i ogórków z Belgii [Nosecka i inni 2008].

W unijnym imporcie przetworów warzywnych dominowały w ostatnich latach warzywa mrożone i konserwy (około 60% obrotów). Pomidory w puszkach i koncentrat pomidorowy stanowiły w tym okresie ponad 20%, marynaty ponad 5%, a susze 2% przywozu. W obecnej dekadzie rośnie przywóz do UE wszystkich grup przetworów oraz eksport zewnętrzny niemal wszystkich przetworów z warzyw. Na rynku warzyw mrożonych, konserw, marynat i suszy warzywnych największymi konkurentami Polski z UE-27 są Belgia, Hiszpania, Holandia i Francja. Eksport z tych krajów stale się zwiększał [Nosecka i inni 2008].

Handel zagraniczny produktami warzywnymi i ich przetworami w Polsce

W latach 2002–2008 występowała w Polsce tendencja wzrostowa dodatniego salda obrotu handlu zagranicznego warzywami i ich przetworami (tab. 3). Dodatnie saldo obrotów handlu zagranicznego zwiększyło się z 33,8 mln euro

Tabela 3

Wartość obrotów handlu zagranicznego warzywami i ich przetworami w latach 2002–2008 (w mln euro)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Warzywa i ich przetwory							
Eksport ogółem	203,1	257,8	296,0	344,6	385,9	456,5	513,2
Warzywa świeże	52,5	85,1	97,1	131,8	145,5	185,6	201,1
Przetwory	150,6	172,7	198,9	212,8	240,4	270,9	312,0
Import ogółem	169,3	148,1	182,3	217,4	259,4	355,0	448,1
Warzywa świeże	102,8	87,3	114,0	133,1	169,0	223,1	288,4
Przetwory	66,5	60,8	68,3	84,3	90,4	131,9	159,7
Saldo obrotów ogółem	33,8	109,7	113,7	127,2	120,5	101,5	65,1
Warzywa świeże	-50,3	-2,2	-16,9	-1,3	-23,5	-37,5	-87,2
Przetwory	84,1	111,9	130,6	128,5	150,0	139,0	152,3
Pieczarki i ich przetwory							
Eksport	104,6	124,1	158,2	166,4	189,1	247,0	262,9
Import	2,8	1,1	1,3	0,9	2,5	4,5	3,5
Saldo	101,8	123,0	156,9	165,5	186,6	242,5	259,4

Źródło: Raport rynkowy: Rynek owoców i warzyw nr 29/2006 oraz 35/2009.

w 2002 r. do 109,2 mln euro w 2007 r. (wzrost o 223%). Największe saldo zaobserwowano w latach 2005 i 2006, kiedy wyniosło odpowiednio 127,2 oraz 120,5 mln euro. Dodatkowo saldo handlu zagranicznego spowodowane było głównie obrotem przetworami warzywnymi. Saldo obrotów przetworami warzywnymi w badanym okresie zwiększyło się z 84,1 mln do 143,6 mln euro, przy czym największe było w 2006 r. i wyniosło 150 mln euro. W analizowanych latach występowały wahania ujemnego salda obrotów handlu zagranicznego warzywami świeżymi. Największe saldo ujemne odnotowano w 2002 r. (ponad -50 mln euro), natomiast najmniejsze w 2005 r. (-1,3 mln euro).

Eksport warzyw i ich przetworów

Eksport warzyw świeżych w ujęciu ilościowym w Polsce w latach 2002–2008 zwiększył się z 205,9 tys. t do 467,4 tys. t. (wzrost o 127%). W analizowanym okresie następowały wahania w eksporcie tych produktów. Średnioroczny wzrost w analizowanych latach wyniósł 14,6% (tab. 4). Największy roczny wzrost eksportu warzyw świeżych odnotowano w 2003 r. (wzrost o 87,7%), w 2004 r. (25,3%) oraz w 2008 r. (15,9%). W latach 2004 i 2006 odnotowano spadek eksportu w stosunku do roku poprzedniego o odpowiednio 4,3 oraz 18%.

Tabela 4

Ekспорт warzyw świeżych Polski w latach 2002–2008 (tys. t)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Cebula	95,1	168,5	178,7	158,7	144,2	105,9	126,9
Kapusta biała i czerwona	26,1	72,6	33,0	97,0	48,4	62,6	72,0
Ogórki	16,8	15,3	17,2	29,8	22,3	19,4	15,5
Marchew	7,3	13,5	15,2	22,0	12,4	22,6	42,2
Kalafior	7,4	12,2	15,1	14,6	15,1	20,6	27,1
Pomidory	19,4	41,3	44,8	63,6	56,5	79,5	87,2
Buraki i inne korzeniowe	6,0	19,1	13,2	15,8	11,7	11,3	18,6
Papryka	2,3	3,9	6,2	4,6	8,6	10,8	11,0
Pozostałe	25,5	40,1	46,3	57,2	60,9	70,6	66,9
Razem warzywa	205,9	386,5	369,7	463,3	380,1	403,3	467,4

Źródło: Raport rynkowy: Rynek owoców i warzyw nr 29/2006 oraz 35/2009.

Najwięcej w 2008 r. wyeksportowano z Polski cebuli (126,8 tys. t), pomidorów (87,9 tys. t), kapust (72 tys. t) oraz marchwi (42,2 tys. t). W latach 2002–2008 największy wzrost w ujęciu ilościowym eksportu warzyw świeżych odnotowano w przypadku marchwi (ponad 4,8-krotny), papryki (prawie 3,8-krotny), a także pomidorów (prawie 3,5-krotny). Największy udział w strukturze eksportu miała cebula, jednak jej udział w latach 2002–2008 obniżył się z 46,2 do 27,2%. Drugie miejsce pod względem udziału w eksporcie warzyw świeżych zajęły pomidory, których udział w analizowanym okresie zwiększył się prawie dwukrotnie (z 9,4 do 18,7%). Kolejne miejsca w udziale w eksporcie w 2008 r. zajęły kapusty (15,4%) oraz pozostałe warzywa (14,3%).

Największy roczny wzrost eksportu w latach 2002–2008 odnotowano w przypadku buraków w 2003 r. (wzrost o 218%) oraz pomidorów w 2003 i 2005 r. (wzrost o odpowiednio 178 i 194%).

W latach 2002–2008 eksport przetworów warzywnych w ujęciu ilościowym zwiększył się z 277,7 tys. t do 465,2 tys. t (wzrost o 67,5%). Średnioroczny wzrost eksportu w badanym okresie wyniósł 9% (tab. 5). Największy wzrost eksportu odnotowano w latach 2003 i 2004, kiedy wyniósł odpowiednio 29,4% oraz 13,7%. Jedynie w 2006 r. odnotowano spadek eksportu przetworów warzywnych o 2,8%.

Najwięcej w 2008 r. wyeksportowano mrożonek (324,4 tys. t), marynat (35,1 tys. t) oraz konserw (32,3 tys. t). Największy udział w eksporcie produktów w 2008 r. miały mrożonki (69,5%), marynaty (7,5%) oraz konserwy (6,9%). Udział mrożonek w eksporcie przetworów warzywnych ogółem zmniejszył się z 77,8% w 2002 r. do 69,7% w 2008 r. W analizowanym okresie udział w eksporcie zmniejszył się również w przypadku suszy oraz kwaszonej kapusty.

Tabela 5

Eksport przetworów warzywnych Polski w latach 2002–2008 (tys. t)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mrożonki	216,0	279,8	312,8	327,4	306,8	307,7	324,4
Mrożone przetwory gotowe	1,3	1,9	4,4	6,8	8,0	11,4	13,5
Susze	12,4	11,4	14,2	14,1	17,4	14,1	19,4
Marynaty, w tym	18,5	23,4	25,3	31,2	30,7	35,8	35,1
– ogórki konserwowe	10,7	13,9	13,0	16,6	14,2	16,3	17,6
Kwaszona kapusta	9,8	19,2	15,8	12,2	11,5	15,8	12,0
Konserwy	14,2	15,3	25,7	23,1	25,4	25,4	32,3
Keczap, sosy i koncentrat pomidorowy	3,6	4,7	8,9	13,0	17,1	20,8	24,6
Pozostałe	1,9	3,6	1,4	2,9	1,9	0,2	3,9
Razem przetwory	277,7	359,3	408,5	430,7	418,8	431,2	465,2

Źródło: Raport rynkowy: Rynek owoców i warzyw nr 29/2006 oraz 35/2009.

Największy wzrost w eksporcie w latach 2002–2008 dotyczył mrożonych przetworów warzywnych (wzrost ponad 9-krotny), keczupu, sosów i koncentratu pomidorowego (wzrost ponad 5,8-krotny) oraz konserw (wzrost ponad 1,2-krotny). Średnioroczny wzrost eksportu ww. produktów wyniósł odpowiednio 47,7, 37,8 oraz 14,7%.

W latach 2002–2008 eksport warzyw świeżych w ujęciu wartościowym zwiększył się z 52,5 mln euro do 201,2 mln euro (wzrost ponad 2,8-krotny), a więc znacznie więcej niż w przypadku ujęcia ilościowego, co pozwala stwierdzić, że polscy eksporterzy otrzymują coraz wyższe ceny za sprzedawane produkty (tab. 6). Średnioroczny wzrost eksportu warzyw świeżych w badanym okresie wyniósł ponad 25,1%. W 2008 r. najczęściej wyeksportowano w ujęciu wartościowym pomidorów (65,3 mln euro), cebuli (42,8 mln euro) oraz warzyw pozostałych (37 mln euro). Udział pomidorów w latach 2002–2008 zwiększył się z 17,5 do 32,5%, podczas gdy cebuli zmniejszył z 36,4 do 21,3%.

Największy wzrost wartości eksportu w latach 2002–2008 odnotowano w przypadku papryki (6,5-krotny), pomidorów oraz marchwi (ponad 6-krotny). Średnioroczny wzrost eksportu ww. gatunków warzyw wyniósł odpowiednio 39,9, 38,6 oraz 38,3%. Największa wzrost eksportu w ujęciu wartościowym rok do roku dotyczył papryki w 2003 r. i był ponad 2,8-krotny.

Eksport przetworów warzywnych w latach 2002–2008 zwiększył się w ujęciu wartościowym ze 150,6 mln euro do 312 mln euro (wzrost o ponad 107%); podobnie jak w przypadku eksportu warzyw świeżych, wzrost w ujęciu wartościowym jest większy niż w przypadku ilościowego (tab. 7). Średnioroczny wzrost eksportu przetworów warzywnych w badanym okresie wyniósł 12,9%. Najwięcej w 2008 r. wyeksportowano mrożonek (167,8 mln euro), konserw wa-

Tabela 6

Eksport warzyw świeżych Polski w latach 2002–2008 (mln euro)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Cebula	19,1	27,9	35,8	29,8	39,7	45,2	42,8
Kapusta biała i czerwona	2,7	7,7	2,7	9,7	7,1	9,9	15,2
Ogórki	5,4	5,0	7,3	11,5	8,2	8,9	9,2
Marchew	1,0	1,6	1,7	3,5	2,4	3,6	7,0
Kalafior	1,8	2,7	3,4	4,3	5,3	8,7	11,8
Pomidory	9,2	22,1	21,2	44,4	44,9	65,5	65,3
Buraki i inne korzeniowe	1,5	3,8	2,6	2,7	3,0	3,5	5,4
Papryka	1,0	1,6	3,0	2,6	9,9	8,9	7,5
Pozostałe	10,8	12,7	19,4	23,3	25,0	31,3	37,0
Razem warzywa	52,5	85,1	97,1	131,8	145,5	185,9	201,2

Źródło: Raport rynkowy: Rynek owoców i warzyw nr 29/2006 oraz 35/2009.

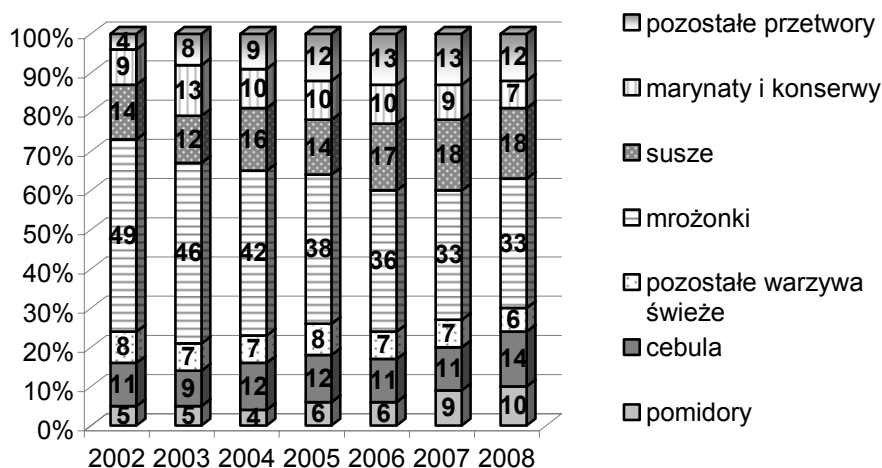
Tabela 7

Eksport przetworów warzywnych Polski w latach 2002–2008 (mln euro)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mrożonki	101,2	119,8	128,4	133,5	144,7	156,5	167,1
Mrożone przetwory gotowe	0,9	1,3	1,7	4,1	6,8	8,7	10,8
Susze	17,7	19,0	22,3	23,1	28,7	27,8	33,2
Marynaty, w tym	14,3	15,2	16,4	21,5	23,8	29,6	33,7
– ogórki konserwowe	7,7	8,1	7,8	11,1	11,7	12,5	14,9
Kwaszona kapusta	3,0	4,5	4,2	3,7	3,9	5,2	4,9
Konserwy	8,6	8,7	18,6	15,4	19,1	22,6	35,7
Keczap, sosy i koncentrat pomidorowy	2,6	3,4	6,8	10,5	12,4	19,5	24,4
Pozostałe	2,3	0,8	0,5	1,0	1,0	1,0	2,2
Razem przetwory	150,6	172,7	198,9	212,8	240,4	270,9	312,0

Źródło: Raport rynkowy: Rynek owoców i warzyw nr 29/2006 oraz 35/2009.

rzywnych (35,7 mln euro) oraz suszy i marynat (po ok. 33 mln euro). W latach 2002–2008 największy wzrost odnotowano w przypadku mrożonych przetworów warzywnych (ponad 11-krotny) oraz keczupów, sosów i koncentratu pomidorowego (ponad 8-krotny). Średnioroczny wzrost eksportu tych produktów wyniósł odpowiednio 51,3 oraz 45,2%. Największy udział w eksporcie przetworów warzywnych w 2008 r. miały mrożonki (53,6%), konserwy (11,4%) oraz susze

Rysunek 5

Struktura eksportu warzyw i ich przetworów (wg wartości) w latach 2002–2008 (w %)

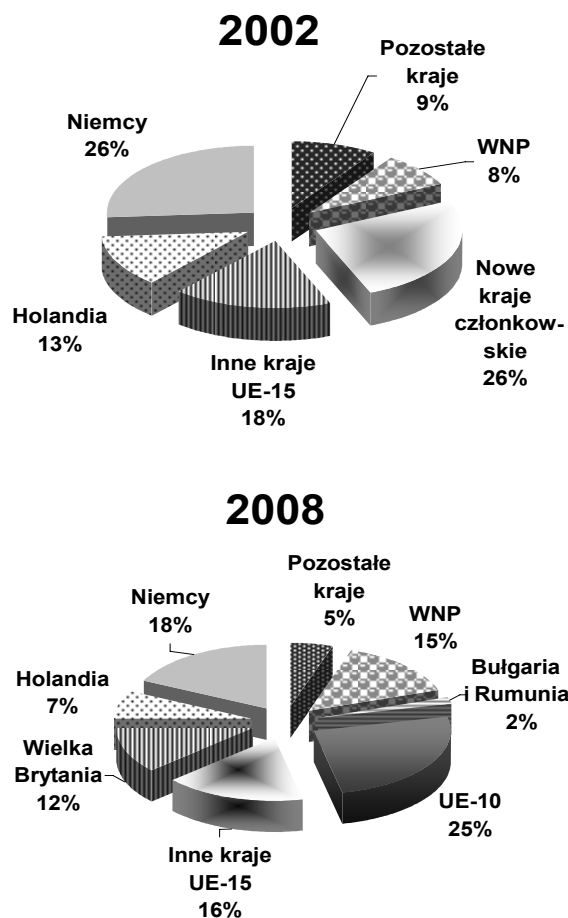
Źródło: Raport rynkowy: Rynek owoców i warzyw nr 29/2006 oraz 35/2009.

i marynaty (po ok. 10,7%). Udział mrożonek w eksporcie w 2002 r. był znacznie większy i wynosił ponad 67,2%.

W strukturze eksportu warzyw i ich przetworów dominowały: warzywa mrożone (33% w 2008 r.), susze (18%), cebula (14%) oraz pomidory (po ok. 10%). Jednak udział warzyw mrożonych w latach 2002–2008 zmniejszył się z 46 do 33%. Pozostałe warzywa i przetwory w badanym okresie stanowiły około 20% wpływów z eksportu ogółem (rys. 5).

Kierunki polskiego eksportu warzyw w 2002 oraz 2008 r. przedstawiono na rysunku 6. Głównym odbiorcą polskich produktów warzywnych były kraje należące do Unii Europejskiej, w tym Niemcy, Holandia, a w ostatnich latach Wielka Brytania (ok. 12% w 2008 r.). Udział państw UE w eksporcie wahał się od 74% w 2006 r. do 84% w 2002 r. Największym odbiorcą polskich warzyw z państw UE były Niemcy, jednak udział Niemiec w polskim eksporcie zmniejszył się z 25% w 2002 r. do 17% w 2008 r.

Zmniejszył się również udział polskich dostaw do Holandii w badanym okresie (z ponad 12% do ok. 7%). W analizowanych latach duży udział stanowiły dostawy produktów warzywnych do krajów UE-10. Ich udział w eksporcie wahał się od 19% w 2006 r. do 29% w 2002 r. W analizowanych latach występowały wahania w polskim eksporcie do krajów Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), w tym głównie do Rosji. Udział krajów WNP w eksporcie produktów warzywnictwa wyniósł ok. 15%, w tym głównie do Rosji około 9%.

Rysunek 6

Kierunki polskiego eksportu warzyw i ich przetworów w latach 2002–2008

Źródło: Raporty rynkowe: Rynek owoców i warzyw nr 19/2004 oraz 35/2009.

Import warzyw i ich przetworów

Import warzyw świeżych do Polski w latach 2002–2008 zwiększył się w ujęciu ilościowym ze 176,9 tys. t do 392,0 tys. t (wzrost o 121,6%). Średnioroczny wzrost importu warzyw wynosił 14,2% (tab. 8). W analizowanych latach największy wzrost importu odnotowano w przypadku: ogórków (wzrost ponad 4-krotny), kalafiorów (ponad 2,7-krotny) oraz marchwi (ponad 2,5-krotny). Śred-

Tabela 8

Import warzyw świeżych do Polski w latach 2002–2008 (tys. t)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Cebula	44,9	56,4	56,3	19,1	53,3	78,9	71,9
Kapusta biała i czerwona	5,5	1,2	0,8	2,3	1,8	4,4	6,7
Ogórki	9,2	7,6	12,6	16,3	19,1	27,0	46,7
Marchew	11,8	20,5	16,1	20,4	34,8	28,7	41,8
Pomidory	41,1	36,5	55,9	58,2	67,9	80,1	108,5
Papryka	23,9	17,6	17,8	20,5	22,9	22,9	32,7
Czosnek	10,3	16,2	8,8	7,7	6,1	7,3	6,9
Kalafior	4,2	3,3	5,5	4,3	5,4	10,0	15,6
Salata	6,0	4,7	4,8	5,0	8,3	11,2	15,0
Pozostałe	17,0	17,1	25,6	25,3	29,8	32,6	46,2
Razem warzywa	176,9	181,1	204,2	179,1	249,4	303,1	392,0

Źródło: Raport rynkowy: Rynek owoców i warzyw nr 29/2006 oraz 35/2009.

nioroczny wzrost importu ww. warzyw wyniósł odpowiednio: 31,1, 24,2 oraz 23,5%. Ponad 100-procentowy wzrost importu w badanym okresie odnotowano w przypadku pomidorów, sałaty oraz warzyw pozostałych. Najwięcej w 2008 r. zaimportowano pomidorów (108,5 tys. t), cebuli (71,9 tys. t) oraz warzyw pozostałych (46,2 tys. t).

W latach 2002–2008 nastąpił wzrost udziału importu w warzywach ogółem następujących gatunków warzyw: pomidorów, ogórków, marchwi, kalafiorów. Zmniejszył się udział cebuli, kapusty, papryki, czosnku, a na podobnym poziomie utrzymywał się udział sałaty oraz warzyw pozostałych. W analizowanym okresie nastąpił wzrost udziału importu pomidorów (z 23,2 do 26,7%). Pomimo wzrostu importu cebuli o ponad 60%, zmniejszył się jej udział w badanym okresie (z 25,4 do 18,3%). W 2008 r. najwięcej zaimportowano w przypadku warzyw świeżych: pomidorów (108,5 tys. t), cebuli (71,9 tys. t) oraz warzyw pozostałych (61,2 tys. t).

Import przetworów warzywnych w latach 2002–2008 zwiększył się z 74,4 tys. t do 194,1 tys. t (wzrost o 160%). Średnioroczny wzrost importu przetworów warzywnych wyniósł zatem 17,3% (tab. 9). W badanych latach odnotowano wzrost importu wszystkich grup przetworów warzywnych. Największy wzrost importu w badanym okresie zaobserwowano w przypadku mrożonek (wzrost o 256,9%), konserw warzywnych (242,3%), suszy (193,5%) oraz marynat (179,3%).

Tabela 9

Import przetworów warzywnych do Polski w latach 2002–2008 (tys. t)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mrożonki	11,6	11,8	12,9	22,5	32,6	39,6	41,4
Susze	6,2	8,2	7,8	8,9	9,2	12,2	18,2
Marynaty, w tym	5,8	6	7,5	8,4	8,7	12,3	16,2
– marynowana papryka	3,9	3,9	4	3,2	3,8	5,9	4,6
Przetwory pomidorowe, w tym	33,3	23,2	27,8	40,7	35,3	57,7	60,2
– koncentrat pomidorowy	21,5	15,6	21,8	33,8	28,3	46,1	45,8
Konserwy warzywne, w tym	16,3	20,8	26,4	26,6	25,0	32,9	55,8
– konserwowa kukurydza	10,7	14,7	13,9	12,3	15,0	18,9	17,7
Pozostałe	1,2	1,3	1,6	1,4	2,4	2,2	2,3
Razem przetwory	74,4	71,3	84,0	108,5	113,2	156,9	194,1

Źródło: Raport rynkowy: Rynek owoców i warzyw nr 29/2006 oraz 35/2009.

W przypadku mrożonek i marynat wzrost importu następował we wszystkich latach. Największy wzrost importu mrożonek rok do roku odnotowano zaraz po wejściu do UE, tj. w 2005 r. (wzrost o 74,4%) oraz 2006 r. (44,9%). W przypadku marynat największy roczny wzrost odnotowano w 2007 oraz 2008 r., odpowiednio o 41,4 oraz 31,7%. Zmniejszenie importu warzyw przetworzonych dotyczyło wybranych lat oraz niektórych przetworów. W 2003 r. zmniejszył się import przetworów pomidorowych (o ponad 30%), głównie za sprawą zmniejszonego importu koncentratu pomidorowego (o 28,4%). W 2005 r. zmniejszył się import suszy (o 4,9%) oraz import kukurydzy konserwowej (o 4,4%). Zmniejszenie importu kukurydzy konserwowej wystąpiło również w 2006 r. (o 11,5%). W 2006 r. zmniejszył się import przetworów pomidorowych (o 14,3%) oraz konserw warzywnych (o 6%).

W 2008 r. najwięcej zaimportowano przetworów pomidorowych (60,2 tys. t), w tym koncentratu pomidorowego (45,8 tys. t), konserw warzywnych (55,8 tys. t) oraz mrożonek (41,4 tys. t).

Wartość importu warzyw i ich przetworów Polsce, podobnie jak eksportu, charakteryzuje się systematyczną tendencją wzrostową. Wartość importu warzyw świeżych w latach 2002–2008 zwiększyła się ze 102,8 mln euro do 288,4 mln (wzrost o 180%) (tab. 10). Wartość importu przetworów warzywnych w analizowanych latach zwiększyła się z 66,5 mln euro do 159,7 mln euro (wzrost o 140%) (tab. 11).

W strukturze importu dominowały warzywa świeże (średnia z lat 2002–2008 wyniosła 62,3% ogółu importu warzyw i ich przetworów), a wśród nich pomidory (23,3%) oraz papryka (13,9%). W grupie przetworów największe znaczenie

Tabela 10

Import warzyw świeżych do Polski w latach 2002–2008 (mln euro)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Cebula	3,7	4,4	5,5	1,7	8,3	15,6	9,1
Kapusta biała i czerwona	1,1	0,3	0,3	0,7	0,7	1,4	3,1
Ogórki	7,3	6,5	8,8	13,2	17,0	24,2	33,9
Marchew	2,0	2,7	2,2	5,2	10,0	6,4	13,7
Pomidory	38,6	26,3	40,6	56,5	61,4	87,4	105,9
Papryka	31,6	27,5	29,4	24,8	28,3	36,9	49,4
Czosnek	4,8	5,9	5,7	6,6	7,8	6,9	5,4
Kalafior	1,9	1,8	3,7	3,3	4,5	6,6	11,8
Salata	4,1	3,4	3,0	5,2	6,7	10,1	14,5
Pozostałe	7,7	8,5	14,8	15,9	24,3	27,6	41,6
Razem warzywa	102,8	87,3	114,0	133,1	169,0	223,1	288,4

Źródło: Raport rynkowy: Rynek owoców i warzyw nr 29/2006 oraz 35/2009.

Tabela 11

Import przetworów warzywnych do Polski w latach 2002–2008 (mln euro)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mrożonki	7,9	7,0	9,1	16,5	22,2	31,6	34,2
Susze	11,7	12,4	10,8	13,2	14,0	20,1	22,8
Marynaty, w tym	4,4	3,9	4,8	5,6	6,7	9,6	13,3
– marynowana papryka	2,6	2,1	2,2	2,0	2,3	3,8	3,7
Przetwory pomidorowe, w tym	25,4	17,3	18,0	23,1	20,4	35,6	46,9
– koncentrat pomidorowy	17,6	11,9	13,5	18,5	15,7	26,7	34,3
Konserwy warzywne, w tym:	16,1	19,3	24,5	24,9	25,3	33,4	40,7
– konserwowa kukurydza	8,0	10,9	9,5	8,8	11,2	15,2	15,9
Pozostałe	1,0	0,9	1,1	1,0	1,8	1,6	1,8
Razem przetwory	66,5	60,8	68,3	84,3	90,4	131,9	159,7

Źródło: Raport rynkowy: Rynek owoców i warzyw nr 29/2006 oraz 35/2009.

miały przetwory pomidorowe i konserwy warzywne (po ok. 10,8% ogółu importu produktów warzywnych) oraz mrożonki (6,7%).

W latach 2002–2008 zaobserwowano wzrost importu wszystkich warzyw świeżych. Największy wzrost importu w badanym okresie odnotowano w przypadku marchwi (ponad 5,8-krotny), kalafiorów (ponad 5,2-krotny) oraz warzyw pozostałych (ponad 4,4-krotny). Średnioroczny wzrost importu ww. gatunków warzyw wynosił odpowiednio 37,8, 35,6 oraz 32,5%. Najmniejszy wzrost importu w latach 2002–2008 stwierdzono dla czosnku (12,5%) oraz papryki (56,3%).

W 2008 r. najwięcej zaimportowano pomidorów (105,9 mln euro), papryki (49,4 mln euro), warzyw pozostałych (41,6 mln euro) oraz ogórków (33,9 mln euro). W latach 2002–2008 nie zmieniał się udział w imporcie warzyw świeżych pomidorów (ok. 37%), cebuli (ok. 3%) oraz kapust (ok. 1%). Zwiększył się natomiast udział ogórków (z 7 do 11%), warzyw pozostałych (z ok. 7 do 14%), marchwi (z ok. 2 do ok. 5%). Zmniejszył się udział papryki w imporcie warzyw świeżych (z ok. 31 do 17%).

W latach 2002–2008 odnotowano wzrost importu wszystkich grup warzyw przetworzonych. Średnioroczny wzrost importu warzyw przetworzonych wyniósł 15,7%. W badanym okresie największy wzrost importu odnotowano w przypadku mrożonek (ponad 3,3-krotny), marynat (ponad 2-krotny) oraz konserw warzywnych (ponad 1,5-krotny). Średnioroczny wzrost importu ww. gatunków wynosił 27,7, 20,2 oraz 16,7%. W latach 2002–2008 udział mrożonek w imporcie przetworów warzywnych wzrósł z 11,9 do 21,4%, przy czym największy był w 2007 r., kiedy wyniósł około 24%. Udział konserw warzywnych w badanym okresie wynosił około 25%, przy czym w latach 2003–2004 był nieznacznie większy i wynosił około 35%. Na podobnym poziomie w analizowanych latach był udział w imporcie przetworów pomidorowych, tj. ok. 27–29%, z wyjątkiem 2002 r., kiedy udział tych przetworów wynosił ponad 38%.

Najwięcej w 2008 r. zaimportowano przetworów pomidorowych (46,9 mln euro), konserw warzywnych (40,7 mln euro) oraz mrożonek (34,2 mln euro).

W latach 2002–2008 największymi eksporterami do Polski produktów warzywnych były kraje Unii Europejskiej. Udział krajów UE nie zmieniał się w badanym okresie i wynosił około 85–87%. Największymi dostawcami z UE były Hiszpania oraz Holandia. Ich udział w imporcie w całym analizowanym okresie również nie zmieniał się i wynosił odpowiednio 35 oraz 15%. Zwiększyła się rola pozostałych krajów UE-15 (z 14 do 18%), natomiast zmniejszył się udział państw UE-10 (z ok. 22 do ok. 10%). Na podobnym poziomie utrzymywał się import z krajów pozostałych (ok. 14–15%). Minimalne było znaczenie importu z Bułgarii i Rumunii, ale także z krajów WNP. Największym dostawcą produktów warzywnictwa spoza UE były Chiny [Rynek owoców i warzyw 2009].

Podsumowanie i wnioski

Handel zagraniczny odgrywa istotną rolę w rozwoju gospodarki światowej oraz Polski. W latach 2000–2008 tempo wzrostu obrotów towarowych na świecie w eksporcie wyniosło około 12%. W latach 1999–2008 występowało ujemne saldo obrotów polskiego handlu zagranicznego wszystkimi produktami.

Saldo polskiego handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi od 2003 r. jest dodatnie. W 2008 r. dodatnie saldo wyniosło ponad 1,5 mld euro. Udział handlu artykułami rolno-spożywczymi w handlu zagranicznym Polski w latach 2002–2008 wynosił około 10%. W strukturze eksportu artykułów rolno-spożywczych dominowały owoce i warzywa (ok. 20%).

Unia Europejska była importerem netto warzyw świeżych oraz eksporterem warzyw przetworzonych. Rozszerzona Wspólnota była importerem netto: pomidorów, cebuli, papryki, cukinii, warzyw strączkowych, a także kukurydzy cukrowej. Największymi eksporterami warzyw świeżych w UE były: Holandia, Hiszpania oraz Francja, natomiast największymi importerami były: Niemcy, Wielka Brytania oraz Holandia. W handlu zagranicznym przetworami warzywnymi w krajach UE w latach 2002–2008 saldo było dodatnie. W grupie przetworów ujemne saldo dotyczyło jedynie takich przetworów, jak: warzywa mrożone, puszkowane pomidory, susze oraz koncentrat pomidorowy, natomiast wysoce dodatnie saldo było w przypadku konserw warzywnych oraz koncentratu pomidorowego.

Saldo handlu Polski z partnerami ze Wspólnoty jest dodatnie zarówno w obrotach warzywami świeżymi, jak i ich przetworami. Spośród krajów UE-27 największymi konkurentami Polski w dostawach warzyw świeżych na unijny rynek są Hiszpania i Holandia. Na rynku przetworów warzywnych największymi konkurentami Polski w UE-27 są Belgia, Hiszpania, Holandia i Francja.

W latach 2002–2008 występowała w Polsce tendencja wzrostowa dodatniego salda obrotów handlu zagranicznego warzywami i ich przetworami. Dodatnie saldo obrotów handlu zagranicznego zwiększyło się z 33,8 mln euro w 2002 r. do 109,2 mln euro w 2007 r. (wzrost o 223%). Dodatnie saldo handlu zagranicznego spowodowane było głównie dodatnim obrotem przetworów warzywnych.

Eksport warzyw świeżych w ujęciu ilościowym w Polsce w latach 2002–2008 zwiększył się z 205,9 tys. t do 467,4 tys. t. (wzrost o 127%). Najwięcej w 2008 r. wyeksportowano z Polski cebuli (126,8 tys. t), pomidorów (87,9 tys. t), kapust (72 tys. t) oraz marchwi (42,2 tys. t).

W latach 2002–2008 eksport przetworów warzywnych w ujęciu ilościowym zwiększył się z 277,7 tys. t do 465,2 tys. t (wzrost o 67,5%). Najwięcej w 2008 r. wyeksportowano mrożonek (324,4 tys. t), marynat (35,1 tys. t) oraz konserw (32,3 tys. t).

W latach 2002–2008 eksport warzyw świeżych w ujęciu wartościowym zwiększył się z 52,5 mln euro do 201,2 mln euro (wzrost ponad 2,8-krotny). W 2008 roku najwięcej wyeksportowano pomidorów (65,3 mln euro), cebuli (42,8 mln euro) oraz warzyw pozostałych (37 mln euro).

Eksport przetworów warzywnych w latach 2002–2008 zwiększył się w ujęciu wartościowym ze 150,6 mln euro do 312 mln euro (wzrost ponad 107%). Najwięcej w 2008 r. wyeksportowano mrożonek (167,8 mln euro), konserw wa-

rzywnych (35,7 mln euro) oraz suszy i marynat (po ok. 33 mln euro). Głównymi odbiorcami polskich produktów warzywniczych były kraje należące do Unii Europejskiej, w tym Niemcy, Holandia oraz Wielka Brytania.

Import warzyw świeżych do Polski w latach 2002–2008 zwiększył się w ujęciu ilościowym z 176,9 tys. t do 392,0 tys. t (wzrost o 121,6%). W latach 2002–2008 nastąpił wzrost udziału importu następujących gatunków warzyw: pomidorów, ogórków, marchwi, kalafiorów, natomiast zmniejszył się udział cebuli, kapusty, papryki, czosnku. W 2008 r. najczęściej zaimportowano: pomidorów (108,5 tys. t), cebuli (71,9 tys. t) oraz warzyw pozostałych (61,2 tys. t).

Import przetworów warzywnych w latach 2002–2008 zwiększył się z 74,4 tys. t do 194,1 tys. t (wzrost o 160%). W 2008 r. najczęściej zaimportowano przetworów pomidorowych (60,2 tys. t), w tym koncentratu pomidorowego (45,8 tys. t), konserw warzywnych (55,8 tys. t) oraz mrożonek (41,4 tys. t).

Wartość importu warzyw świeżych w latach 2002–2008 zwiększyła się z 102,8 mln euro do 288,4,1 mln euro (wzrost o 180%). Wartość importu przetworów warzywnych w analizowanych latach zwiększyła się z 66,5 mln euro do 159,7 mln euro (wzrost o 140%). W strukturze importu dominowały warzywa świeże (średnia z lat 2002–2008 wyniosła 62,3% ogółu importu warzyw i ich przetworów), a wśród nich pomidory (23,3%) oraz papryka (13,9%). W grupie przetworów największe znaczenie miały przetwory pomidorowe i konserwy warzywne (po ok. 10,8% ogółu importu warzyw) oraz mrożonki (6,7%). W 2008 r. najczęściej zaimportowano: pomidorów (105,9 mln euro), papryki (49,4 mln euro), warzyw pozostałych (41,6 mln euro) oraz ogórków (33,9 mln euro), natomiast w przetworach warzywnych: przetworów pomidorowych (46,9 mln euro), konserw warzywnych (40,7 mln euro) oraz mrożonek (34,2 mln euro).

W latach 2002–2008 największymi eksporterami warzyw do Polski były kraje Unii Europejskiej, w tym Hiszpania i Holandia. Udział krajów UE nie zmienił się w badanym okresie i wynosił około 85–87%.

Literatura

- Analizy rynkowe: *Rynek owoców i warzyw – stan i perspektywy*, numery 23-33/2003-2008. DŁUGOKĘCKA M. 2008: *Światowy rynek owoców i warzyw*. Opracowanie sygnałne FAMMU/FAPA, Warszawa.
- NOSECKA B., STRYJEWSKA I., MIERWIŃSKI J., 2008: *Perspektywy polskiego rynku warzyw i ich przetworów*. Skierniewicki Portal Ogrodniczy, <http://www.horticulture.pl/index.php/marketarticle/prop/id/15>, odczytane – lipiec 2010.
- Raport FAPA FAMMU 2008: *Analiza wybranych zagadnień i tendencji w polskiej produkcji i handlu zagranicznym artykułami rolno-spożywczymi w 2008 roku*. Opracowanie roczne, Warszawa.
- Raport o stanie handlu zagranicznego Polska 2009, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.

Foreign trade with vegetables and their products in Poland and the European Union in the years 2002–2008

Abstract

Foreign trade plays an important role in the development of both world and Polish economy. In the years 2002–2008 Poland reported negative balance of foreign trade of all kinds of products, while since 2003 the balance of trade with agricultural products was positive. In the structure of Polish export of agricultural products in the year 2008, fruits and vegetables paid a dominant role (ca. 20% of total export).

In the years 2002–2008 the European Union was the net importer of all kinds of vegetables and vegetable products. Since the year 2004 when 10 New Member States accessed to the UE, the enlarged Community was the net importer of fresh tomatos, onions, peppers, courgettes, legumes and sweet corn. As the processed vegetables are concerned the EU net imported frozen vegetables, canned and dry tomatos. The positive trade balance was reported for canned vegetables and tomato puree. As the trade between Poland and other Member States is concerned, Poland reports positive balance of both fresh and processed vegetables.

In the years 2002–2008 in Poland dominated positive and growing foreign trade balance with fresh vegetables and their products. It was possible thanks to positive foreign trade balance of processed vegetables, because the balance of trade with fresh vegetables was negative. Main exporting countries of Polish vegetables and their products were Holland, Germany and United Kingdom. Poland imported such products mostly from the UE, especially from Spain and Holland.

